

DOI: 10.33310/2518-7813-2019-66-3-178-185

УДК 373.3.011.3-051:37.091.313(045)

Олена МУРАЩЕНКО

здобувач кафедри початкової освіти,
КЗ «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти»
Запорізької обласної ради, м. Запоріжжя, Україна
e-mail: murashchenko.olena.2017@gmail.com

КРИТЕРІЇ, ПОКАЗНИКИ ТА РІВНІ ГОТОВНОСТІ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ

У статті представлено й теоретично обґрунтовано критерії, показники та рівні сформованості готовності вчителів початкових класів до інтегрованого навчання, проаналізовано різні підходи до визначення компонентів і критеріїв готовності вчителів до різних аспектів їх професійної діяльності в дослідженнях вітчизняних і зарубіжних науковців.

Отримані наукові результати систематизовано в єдину таблицю «Критерії, показники та рівні готовності вчителів початкових класів до інтегрованого навчання», яка візуалізує висновки проведеного дослідження та робить акцент на дотриманні певної логіки запропонованих компонентів.

Автором передбачено перспективу подальших наукових пошуків в створенні діагностичних методик для ефективного оцінювання показників професійної готовності та організації педагогічного експерименту з їх впровадження в практику післядипломної педагогічної освіти.

Ключові слова: критерії, показники, рівні, готовність вчителів, інтегроване навчання, початкова освіта, система післядипломної освіти.

Модернізація й оновлення системи освіти в Україні загострює проблему підготовки вчителів до інноваційних видів діяльності, серед яких інтегроване навчання займає одне з провідних місць. Готовність учителів початкових класів до організації інтеграційного навчально-пізнавального процесу є основним показником їх професіоналізму здобутим у системі післядипломної освіти.

Аналіз літератури [1; 4; 5; 7; 11; 13], присвяченої дослідженням і діагностуванню стану педагогічної сформованості готовності вчителів до різних аспектів їх професійної діяльності, виявив проблему перевірки ефективності якості підготовки педагогів у системі післядипломної освіти, в процесі якої відбувається це формування. Науковці констатують, що причини цих проблем пов'язані із загальною невизначеністю критеріїв, показників і рівнів сформованості готовності вчителів до професійної діяльності.

Розв'язання цієї проблеми у своїх дослідженнях започаткували вчені К.О. Абульхнова-Славська, Б.Г. Ананьев, Л.С. Виготський, М.І. Дьяченко, О.М. Леонтьев, С.Л. Рубінштейн, В.О. Сластьонін та ін. Критерії та рівні готовності вчителів у системі післядипломної освіти вивчали О.О. Бабкова [1], Л.В. Васильченко [5], Л.С. Рибалко [10], В.В. Танська [12], В.Я. Ястребова [13] та ін., вчителів початкових класів О.В. Варецька [4], О.В. Нікулочкіна [7], О. Снігур, Л.О. Сущенко [11] та ін.

Проте проблеми перевірки якості професійної сформованості готовності вчителів початкових класів до інтегрованого навчання в системі післядипломної освіти залишаються не вирішеними, а визначення її критеріїв, показників та рівнів потребують додаткового дослідження.

Метою нашого дослідження є розкриття механізму діагностування стану готовності вчителів початкових класів до інтегрованого навчання як положення для подальшого застосування в процесі їх підготовки в системі післядипломної освіти. Досягнення поставленої мети обумовлене необхідністю розв'язання наступних задач:

- визначити зміст дефініцій «критерій», «показник» та «рівень» сформованості готовності вчителів;
- обґрунтувати критерії, показники та рівні сформованості готовності вчителів початкових класів до інтегрованого навчання в післядипломній освіті.

В енциклопедії освіти зазначено, що готовність до діяльності – це стан мобілізації психологічних і психофізіологічних систем людини, які забезпечують виконання певної діяльності [6, 13]. Готовність – це стан відносної завершеності процесу підготовки, який залежить від сукупності засвоєних знань, умінь і навичок, індивідуальних особливостей особистості, типу вищої нервової діяльності та умов, за яких відбувається діяльність. Крім того, у наукових джерелах готовність розглядають як якість особистості, психічний стан, комплекс здібностей, особистісне утворення, прояв індивідуально-особистісних якостей тощо.

З метою розробки механізму діагностування стану сформованості готовності вчителів початкових класів до інтегрованого навчання визначимо зміст базових понять, до яких ми віднесли «критерій», «показник» та «рівень». Аналіз літератури дозволив встановити, що «критерій»:

- в перекладі з грецької означає «положення для осудження» – ознака, яка є підґрунтям для оцінки, визначення або класифікації чогось; завжди виражає сутнісні зміни об'єкта та є знаннями межі, широти виявлення його сутності в певному вираженні [2, 214];
- це послідовність етапів, через які повинен пройти процес, який спрямований на якісне розв'язання поставлених задач [8];
- це якості, властивості та ознаки об'єкта дослідження, які дають можливість оцінити його стан і рівень функціонування й розвитку [12];
- вимоги, яким повинно задовольняти явище або об'єкт [3, 94].

Автори сучасного економічного словнику Б.А. Райзберг, Л.Ш. Лозовський та О.Б. Стародубцева підкреслюють, що критерій ефективності характеризує рівень ефективності системи, а критерій оптимальності – наскільки система близька до оптимального стану [9].

Показник, як один з якісних або кількісних складових критерію, є однією з характеристик об'єкту, процесу або явища та виражає їх стан. На думку В.В. Танської та Б.А. Райзберга, показники – це якісні або кількісні характеристики сформованості кожної окремої якості та міра сформованості критерію [12], ознака, на підставі якої формується оцінка якості об'єкта або процесу та ознака такої оцінки [9].

Під рівнем ми розуміємо ступень прояву показника критерію.

Таким чином, для визначення ефективності процесу формування готовності учителів до професійної діяльності необхідно визначити критерії, показники та рівні її сформованості.

Результати аналізу дисертаційних досліджень деяких науковців, присвячених дослідженню й діагностуванню готовності вчителів до різних аспектів їх професійної діяльності, дали змогу виокремити різноманітні критерії: мотиваційно-ціннісний, процесуально-змістовий і регулятивно-рефлексивний (О.В. Нікулочкіна) [7]; мотиваційний, когнітивно-діяльнісний, рефлексивно-оцінювальний (Л.О. Сущенко) [11]; мотиваційно-ціннісний, змістово-гностичний, процесуальний, дослідницько-рефлексивний (С.О. Скворцова); мотиваційно-особистісний, предметно-змістовий, операційно-діяльнісний, теоретико-методологічний (О.І. Таможня); мотиваційно-цільовий, когнітивний, операційно-діяльнісний, емоційно-ціннісний, особистісно-позитивний, дослідницько-рефлексивний (А.Л. Федорчук) та ін.

Аналіз зазначеної інформації дає підстави стверджувати про відсутність єдиного підходу до визначення критеріїв сформованості готовності

вчителів до професійної діяльності, але більшість вчених підходять до вибору критеріїв з позиції мотиваційних, особистісних, когнітивних, діяльних та рефлексивних структурних компонентів.

Виходячи з цього, для визначення ефективності професійної готовності вчителів початкових класів до інтегрованого навчання у системі післядипломної освіти нами визначені наступні критерії, показники та рівні (табл. 1):

Аксиологічно-мотиваційний критерій характеризує потреба успішного розв'язання задачі підвищення ефективності навчально-виховного процесу завдяки впровадженню інтегрованого навчання в початковій школі; наявність пізнавального інтересу вчителів до набуття нової системи знань, умінь і навичок реалізації інтегрованого навчання; сформованість ціннісного ставлення до педагогічної професії та установка на її розвиток в умовах післядипломної освіти; сформованість позитивної мотивації на успіх у навчанні.

Особистісно-креативний критерій визначає потреба в особистісному інтелектуальному розвитку, самовдосконаленні та самореалізації педагога як професіонала; самооцінка своєї готовності до реалізації інтегрованого навчання в початкових класах; сформованість індивідуальних та професійних якостей.

Когнітивно-гносеологічний критерій характеризує розуміння мети, задач і змісту підготовки вчителів в процесі підвищення кваліфікації; сформованість системи узагальнених теоретичних, методологічних, психолого-педагогічних та практичних знань учителів з інтеграції навчання; обізнаність щодо інтеграційних способів, методів, стратегій, графічних організаторів і педагогічних технологій реалізації інтегрованого навчання в початковій школі, усвідомлення їх доцільності та передбачення результатів застосування.

Операційно-діяльнісний критерій визначає володіння професійними навичками й уміннями застосовувати знання з інтеграції навчання практично; сформованість професійних умінь і навичок систематизувати засвоєні знання, встановлювати між ними міжпредметні зв'язки, інтегрувати їх з іншими знаннями та застосовувати в практичній педагогічній діяльності; здатність успішно застосовувати гностичні, проєктувальні, конструктивні, організаторські та комунікативні технологічні уміння для формування інтегрованого освітнього середовища навчального закладу; сформованість уміння узагальнювати та аналізувати отримані в ході дослідницької педагогічної діяльності результати, використовувати їх у подальших дослідженнях; сформованість уміння систематизувати та оприлюднювати власний педагогічний досвід з інтеграції навчання на

Таблиця 1 – Критерії, показники та рівні готовності вчителів початкових класів до інтегрованого навчання

Показники	Рівні готовності вчителів до інтегрованого навчання			
	Адаптивно-інтуїтивний (початковий)	Емпірично-імітативний (низький)	Евристично-пошуковий (середній)	Креативно-продуктивний (високий)
1. Аксиологічно-мотиваційний критерій готовності вчителів до інтегрованого навчання				
1. Потреба успішного розв'язання задачі підвищення ефективності навчально-виховного процесу завдяки впровадженню інтегрованого навчання в початковій школі	Відсутність потреби в підвищенні якості навчально-виховного процесу	Прагнення до успішного розв'язання задачі підвищення ефективності навчально-виховного процесу	Потреба успішного розв'язання задачі підвищення ефективності навчально-виховного процесу	Сформованість власної актуалізації до успішного розв'язання задачі підвищення навчального процесу
	Відношення до впровадження інтегрованого навчання в початковій школі індивідуальне	Відношення до впровадження інтегрованого навчання в початковій школі суперечливе	Позитивне ставлення до впровадження інтегрованого навчання в початковій школі	Глибоке переконання в результативності впровадження інтегрованого навчання в початковій школі
2. Наявність пізнавального інтересу вчителів до набуття нової системи знань, умінь та навичок реалізації інтегрованого навчання	Відсутність пізнавального інтересу вчителів до здобування нових знань, умінь та навичок інтеграції навчання	Нестійкий пізнавальний інтерес вчителів до здобування нових знань, умінь та навичок реалізації інтегрованого навчання	Наявність стійкого пізнавального інтересу вчителів до здобуття нових знань, умінь та навичок реалізації інтегрованого навчання	Змістовність і глибина професійного пізнавального інтересу вчителів до впровадження інтегрованого навчання у власній діяльності
3. Сформованість ціннісного ставлення до педагогічної професії та установка на її розвиток в умовах післядипломної освіти	Ставлення до професії вчителя нейтральне	Недостатньо сформоване ціннісне відношення до педагогічної професії	Сформоване ціннісне ставлення до педагогічної професії	Готовність та здатність до самовдосконалення, конструктивної самокритики
	Підвищення кваліфікації здійснюється вчителями за необхідності	Позитивна установка на підвищення педагогічної кваліфікації	Позитивна установка на підвищення педагогічної кваліфікації в умовах післядипломної освіти	Глибоке переконання в результативності підвищення кваліфікації в умовах післядипломної освіти
4. Сформованість позитивної мотивації на успіх у навчанні	Відсутність мотивації на успіх у навчанні	Недостатньо сформована мотивація на успіх у навчанні	Сформована мотивація на успіх у навчанні	Сформованість позитивної мотивації на пізнання нового
2. Особистісно-креативний критерій готовності вчителів до інтегрованого навчання				
1. Потреба в особистісному інтелектуальному розвитку, самовдосконаленні та самореалізації	Відсутність потреби в особистісному професійному розвитку	Потреба в особистісному інтелектуальному розвитку та самовдосконаленні вчителів суперечлива	Пошук шляхів особистісного інтелектуального розвитку, способів самовдосконалення	Сформованість власної актуалізації до професійного самовдосконалення та самореалізації
2. Самооцінка своєї готовності до реалізації інтегрованого навчання в початкових класах	Самооцінка власної готовності вчителів до реалізації інтегрованого навчання не відбувалася	Відчуття особистісної неготовності вчителів до реалізації інтегрованого навчання в початкових класах	Відчуття особистісної готовності вчителів до реалізації інтегрованого навчання в початкових класах	Аналіз власної готовності вчителів до реалізації інтегрованого навчання, спрямованість на самоорганізацію та саморегуляцію
3. Сформованість індивідуальних та професійних якостей	Індивідуальні та професійні якості вчителів не сформовано	Прагнення до розвитку індивідуальних професійних якостей	Сформованість індивідуальних професійних якостей	Сформованість системи індивідуальних професійних якостей

Продовж. табл. 1

Показники	Рівні готовності вчителів до інтегрованого навчання			
	Адаптивно-інтуїтивний (початковий)	Емпірично-імітативний (низький)	Евристично-пошуковий (середній)	Креативно-продуктивний (високий)
3. Когнітивно-гносеологічний критерій готовності вчителів до інтегрованого навчання				
1. Розуміння мети, задач і змісту підготовки вчителів в процесі підвищення кваліфікації	Відсутність мети підготовки вчителів в процесі підвищення кваліфікації	Недостатнє розуміння задач і змісту підготовки вчителів у процесі підвищення кваліфікації	Розуміння задач і змісту підготовки вчителів в процесі підвищення кваліфікації	Грамотна постановка мети, задач, змісту підготовки вчителів, передбачення результатів діяльності
2. Сформованість системи узагальнених теоретичних, методологічних, психолого-педагогічних та практичних знань учителів з інтеграції навчання	Відсутність знань учителів з інтеграції навчання та готовності до їх використання	Розрізнена система знань вчителів з інтеграції навчання	Сформованість системи узагальнених знань вчителів з інтеграції навчання	Системність, цілісність і повнота знань вчителів з інтеграції навчання
		Готовність до використання здобутих знань для реалізації інтегрованого навчання в початковій школі	Пошук шляхів використання здобутих знань для реалізації в початковій школі	Вільне володіння та творче використання здобутих знань для успішної реалізації інтегрованого навчання
3. Обізнаність щодо інтеграційних способів, методів, стратегій, графічних організаторів і педагогічних технологій реалізації інтегрованого навчання в початковій школі, усвідомлення їх доцільності та передбачення й оцінка результатів застосування	Відсутність знань інтеграційних способів, методів, стратегій, графічних організаторів і педагогічних технологій реалізації інтегрованого навчання в початковій школі	Базові знання інтеграційних способів, методів, стратегій, графічних організаторів і педагогічних технологій реалізації інтегрованого навчання в початковій школі	Сформованість цілісної системи знань інтеграційних способів, методів, стратегій, графічних організаторів і педагогічних технологій реалізації інтегрованого навчання в початковій школі	Цілісність і ґрунтовність комплексу сформованих знань методів, способів діяльності, педагогічних технологій реалізації інтегрованого навчання
		Недостатнє усвідомлення їх доцільності використання в необхідних педагогічних ситуаціях	Вільна орієнтація в змісті сформованих знань, пошук шляхів їх використання. Передбачення результатів застосування	Вільне володіння та творче використання змісту сформованих знань. Передбачення результатів застосування
4. Операційно-діяльнісний критерій готовності вчителів до інтегрованого навчання				
1. Володіння професійними навичками й уміннями застосовувати знання з інтеграції навчання практично	Відсутність професійних навичок та умінь застосування знань з інтеграції навчання в практичній діяльності	Недостатньо сформовані професійні уміння та навички застосування знань з інтеграції навчання в практичній діяльності	Стійкі методичні навички створення навчальних моделей і структурно-логічних схем переважно проектувально-конструктивного характеру	Вільне володіння та творче використання професійних навичок і умінь застосовувати знання з інтеграції навчання в практичній діяльності
		Відчуття особистої готовності до реалізації інтегрованого навчання на практиці	Пошук способів застосування професійних умінь вчителів для здійснення інтегрованого навчання	Створення власних способів застосування професійних умінь для реалізації інтегрованого навчання

Продовж. табл. 1

Показники	Рівні готовності вчителів до інтегрованого навчання			
	Адаптивно-інтуїтивний (початковий)	Емпірично-імітативний (низький)	Евристично-пошуковий (середній)	Креативно-продуктивний (високий)
2. Сформованість професійних умінь і навичок систематизувати засвоєні знання з інтеграції навчання, встановлювати міжпредметні зв'язки, інтегрувати їх з іншими знаннями та застосовувати в практичній педагогічній діяльності	Відсутність професійних умінь і навичок систематизувати знання з інтеграції навчання, встановлювати міжпредметні зв'язки, інтегрувати	Недостатньо сформовані професійні уміння та навички систематизації знань з інтеграції навчання, встановлення міжпредметних зв'язків	Сформованість системи професійних умінь та навичок систематизації та інтеграції знань	Вільне володіння та творче використання системи комплексних професійних умінь та навичок систематизації засвоєних знань з іншими знаннями
		Ситуативне застосування умінь і навичок у практичній діяльності	Пошук шляхів систематизації професійних умінь та навичок в узагальненні знань з інтеграції навчання	Створення власних способів систематизації професійних умінь та навичок, практична їх апробація
3. Здатність успішно застосовувати гностичні, проєктувальні, конструктивні, організаторські та комунікативні технологічні уміння для формування інтегрованого освітнього середовища навчального закладу	Технологічна готовність пов'язана з використанням традиційної практики та накопиченого власного досвіду здійснення навчального процесу	Прагнення до застосування гностичних, проєктувальних, конструктивних, організаторських та комунікативних технологічних умінь для реалізації навчання	Пошук способів систематизації зазначених технологічних умінь для реалізації інтеграції навчання	Творче застосування системи комплексних гностичних, проєктувальних, конструктивних, організаторських та комунікативних технологічних умінь
			Відчуття особистої готовності вчителів до формування інтегрованого освітнього середовища навчального закладу	Створення власної концепції формування інтегрованого освітнього простору навчального закладу, її практична реалізація
4. Сформованість умінь узагальнювати та аналізувати отримані в ході дослідницької педагогічної діяльності результати, використовувати їх у подальших дослідженнях	Відсутність умінь узагальнювати та аналізувати отримані в ході дослідницької педагогічної діяльності результати	Недостатньо сформовані професійні уміння узагальнювати та аналізувати отримані в ході педагогічної діяльності результати	Сформованість професійних умінь узагальнювати та аналізувати отримані в ході дослідницької педагогічної діяльності результати	Вільне володіння професійними уміннями узагальнювати та аналізувати отримані в ході дослідницької педагогічної діяльності результати
		Прагнення до застосування умінь у ході подальшої дослідницької педагогічної діяльності	Пошук стратегій застосування результатів педагогічної діяльності в ході подальших досліджень	Творче застосування результатів педагогічної діяльності в ході подальших досліджень
5. Сформованість умінь систематизувати та оприлюднювати власний педагогічний досвід з інтеграції навчання	Відсутність умінь систематизувати та оприлюднювати власний педагогічний досвід з інтеграції навчання	Недостатньо сформовані уміння систематизації та оприлюднення власного досвіду з інтеграції навчання	Сформованість умінь систематизації та оприлюднення власного педагогічного досвіду з інтеграції навчання	Вільне володіння професійними уміннями систематизувати та оприлюднювати власний досвід з інтегрованого навчання

Закінчення. табл. 1

Показники	Рівні готовності вчителів до інтегрованого навчання			
	Адаптивно-інтуїтивний (початковий)	Емпірично-імітативний (низький)	Евристично-пошуковий (середній)	Креативно-продуктивний (високий)
5. Рефлексивно-оцінювальний критерій готовності вчителів до інтегрованого навчання				
1. Сформованість уміння здійснювати аналіз власної професійної діяльності з інтеграції навчання	Уміння здійснювати аналіз власної професійної діяльності відсутні	Низький та ситуативний рівень самооаналізу результатів діяльності	Системний самооаналіз результатів професійної діяльності	Вільне володіння навичками самооаналізу, його спрямованість на прогнозування та саморегуляцію власної діяльності
2. Здатність до суб'єктивної оцінки вчителями власних результатів реалізації інтегрованого навчання та адекватного сприйняття конструктивної критики інших	Оцінка результатів власної діяльності з реалізації інтегрованого навчання не відбувалася	Прагнення до суб'єктивної оцінки власних результатів реалізації інтеграції навчання	Пошук прийомів суб'єктивної оцінки власних результатів реалізації інтеграції навчання	Творче застосування суб'єктивної оцінки власних результатів реалізації інтегрованого навчання
	Відсутність уміння адекватно сприймати конструктивну критику колег	Сприйняття конструктивної критики ситуативне	Сформованість цілісного відношення до сприйняття конструктивної критики	Сформованість цілісного відношення до сприйняття конструктивної критики
3. Самоорганізація особистої діяльності вчителів, їх орієнтація на подальший саморозвиток	Відсутність уміння організувати власну педагогічну діяльність	Організація власної педагогічної діяльності несистемна	Сформованість уміння самоорганізації педагогічної діяльності	Сформованість уміння самоорганізації педагогічної діяльності
	Орієнтація на саморозвиток не сформована	Прагнення до саморозвитку в галузі інтегрованого навчання	Пошук шляхів саморозвитку в галузі інтегрованого навчання	Подальший професійний розвиток в галузі інтегрованого навчання

методичних об'єднаннях, семінарах, конкурсах, педагогічних радах тощо.

Рефлексивно-оцінювальний критерій характеризує сформованість уміння здійснювати аналіз своєї власної професійної діяльності з інтеграції навчання; здатність до суб'єктивної оцінки вчителями власних результатів реалізації інтегрованого навчання та адекватного сприйняття конструктивної критики колег; самоорганізація особистої діяльності вчителів, їх орієнтація на подальший саморозвиток.

Ступінь прояву зазначених критеріїв відображають адаптивно-інтуїтивний, емпірично-імітативний, евристично-пошуковий та креативно-продуктивний рівні їх сформованості (табл. 1).

Педагогічна готовність вчителя початкових класів – це мета та результат його професійної підготовки, яку визначаємо як інтегровану якість особистості, спрямовану на ефективне вирішення освітніх завдань за допомогою сформованості

системи знань, умінь, мотивів, ціннісних ставлень та наявності певних якостей і здібностей педагога, необхідних для ефективного виконання професійної діяльності. У дослідженні охарактеризовано аксиологічно-мотиваційний, особистісно-креативний, когнітивно-гносеологічний, операційно-діяльнісний та рефлексивно-оцінювальний критерії готовності вчителів початкових класів до інтегрованого навчання та проаналізовано їх показники, які дають змогу визначити адаптивно-інтуїтивний, емпірично-імітативний, евристично-пошуковий та креативно-продуктивний рівні професійної готовності.

Перспективу подальших наукових пошуків вбачаємо в створенні діагностичних методик для ефективного оцінювання показників професійної готовності та організації педагогічного експерименту з їх впровадження в практику післядипломної педагогічної освіти.

Список використаних джерел

1. Бабкова О.О. Формування готовності вчителів природничих спеціальностей у післядипломній освіті до оцінювальної діяльності: дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 / Олена Олексіївна Бабкова. Запоріжжя, 2008, 23.
2. Большая советская энциклопедия / под. ред. О.М. Прохорова. Москва: Советская энциклопедия, 1972, 214.

3. Валиева В.К. Формирование готовности студентов педвузов к физкультурно-оздоровительной и спортивно-массовой работе в общеобразовательной школе: дис. на соиск. науч. степени канд. пед. наук: 13.00.08 / Валентина Кузьминична Валиева. Чебоксары, 2006, 94.
4. Варецька О.В. Підготовка вчителів початкових класів до економічного виховання школярів у системи післядипломної педагогічної освіти: дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 / Олена Володимирівна Варецька. Запоріжжя, 2008. 315 с.
5. Васильченко Л.В. Формування управлінської культури керівника школи в системі післядипломної освіти: дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 / Лілія Володимирівна Васильченко. Запоріжжя, 2006. 278 с.
6. Енциклопедія освіти: Акад. пед. наук України / гол. ред. В.Г. Кремень. Київ: Юрінком Інтер, 2008, 13.
7. Нікулочкіна О.В. Розвиток інформаційної компетентності вчителя початкових класів у системі післядипломної освіти: дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 / Олена Василівна Нікулочкіна. Запоріжжя, 2009. 280 с.
8. Подласый И.П. Педагогика: учеб. для студентов высших пед. учеб. заведений. Москва: ВЛАДОС, 1996. 432 с.
9. Райзберг Б.А. Современный экономический словарь / под ред. Б.А. Райзберг, Л.Ш. Лозовский, Е.Б. Стародубцева. Москва: ИНФРА-М., 1999. 479 с.
10. Рибалко Л.С. Акреологічні засади професійно-педагогічної самореалізації майбутнього вчителя: дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 / Людмила Сергіївна Рибалко. Харків, 2008. 277 с.
11. Суценок Л.О. Стимулювання професійного самовдосконалення вчителів початкових класів у системі післядипломної освіти: дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 / Лариса Суценок. Запоріжжя, 2008. 267 с.
12. Танська В.В. Підготовка майбутнього вчителя біології до екологічної освіти старшокласників: дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 / Валентина Володимирівна Танська. Житомир, 2006. 272 с.
13. Ястребова В.Я. Соціально-педагогічні основи управлінської діяльності директора сучасного загальноосвітнього закладу сільської місцевості: дис. на здобуття наук. ступеня д-ра. пед. наук: спец. 13.00.01 / Валентина Яківна Ястребова. Запоріжжя, 2007. 301 с.

References

1. Babkova O.O. (2008). *Formation of readiness of teachers of science specialties in postgraduate education for assessment activity [Diss. for the sciences. degree of Cand. ped. Sciences: Special. 13.00.04]*. Zaporozhye, 23 [in Ukrainian].
2. Prokhorov O.M. (1972). *The Great Soviet Encyclopedia*. Moscow, 214 [in Russian].
3. Valiyeva V.K. (2006). *Formation of readiness of students of high schools for physical-fitness-improving and sports-mass work in a comprehensive school [Diss. on the nipple. scientific degrees of Cand. ped. Sciences: 13.00.08]*. Cheboksary, 94 [in Russian].
4. Varetskaya O.V. (2008). *Preparing primary school teachers for the economic education of students in the systems of postgraduate pedagogical education [Diss. for the sciences. degree of Cand. ped. Sciences: Special. 13.00.04]*. Zaporizhzhia, 315 [in Ukrainian].
5. Vasilchenko L.V. (2006). *Formation of managerial culture of the head of the school in the system of postgraduate education [Diss. for the sciences. degree of Cand. ped. Sciences: Special. 13.00.04]*. Zaporizhzhia, 278 [in Ukrainian].
6. Flint V.G. (2008). *Encyclopedia of Education. Acad. ped. of Sciences of Ukraine*. Kyiv. Yurincom Inter, 13 [in Ukrainian].
7. Nikulochkina O.V. (2009). *Development of information competence of elementary school teachers in the system of postgraduate education [Diss. for the sciences. degree of Cand. ped. Sciences: Special. 13.00.04]*. Zaporizhzhia, 280 [in Ukrainian].
8. Podlasy I.P. (1996). *Pedagogy [Textbook for students of higher ped. training. Routine]*. Moscow. VLADOS, 432 [in Russian].
9. Reisberg B.A. (1999). *Modern Economic Dictionary / ed. BA Reisberg, L.Sh. Lozovsky, EB Starodubtseva*. Moscow. INFRA-M., 479 [in Russian].
10. Rybalko L.S. (2008). *Acmeological principles of the professional-pedagogical self-realization of the future teacher [Diss. for the sciences. degree of Cand. ped. Sciences: Special. 13.00.04]*. Kharkiv, 277 [in Ukrainian].
11. Sushchenko L.O. (2008). *Stimulating professional self-improvement of elementary school teachers in postgraduate education systems [Diss. for the sciences. degree of Cand. ped. Sciences: Special. 13.00.04]*. Zaporizhzhia, 267 [in Ukrainian].
12. Tanskaya V.V. (2006). *Preparation of the future biology teacher for environmental education of high school students [Diss. for the sciences. degree of Cand. ped. Sciences: Special. 13.00.04]*. Zhytomyr, 272 [in Ukrainian].
13. Yastrebova V.Ya. (2007). *Socio-pedagogical bases of managerial activity of the director of the modern general educational institution of rural area [Diss. for the sciences. degree of Dr. ped. Sciences: Special. 13.00.01]*. Zaporizhzhya, 301 [in Ukrainian].

Олена Муращенко. Критерии, показатели и уровни готовности учителей начальных классов к интегрированному обучению

В статье представлены и теоретически обоснованы критерии, показатели и уровни готовности учителей начальных классов к интегрированному обучению, проанализированы разные подходы к определению компонентов и критериев готовности учителей к разным аспектам их профессиональной деятельности в исследованиях отечественных и зарубежных ученых.

Одержанные научные результаты систематизированы в единую таблицу «Критерии, показатели и уровни готовности учителей начальных классов к интегрированному обучению», которая визуализирует выводы проведенного исследования и делает акцент на соблюдении определенной логики предложенных компонентов.

Автор предвидит перспективу дальнейших научных поисков в составлении диагностических методик для эффективного оценивания показателей профессиональной готовности и организации педагогического эксперимента по их внедрению в практику последипломного педагогического образования.

Ключевые слова: критерий, показатели, уровни, готовность учителей, интегрированное обучение, начальное образование, система последипломного образования.

Olena Murashchenko. The Criterias, indicators and levels of preparedness of primary school teachers for integrated learning

The article presents and theoretically substantiates the criterias, indicators and levels of preparedness of primary school teachers for integrated learning as one of the leading innovative activities on the modernization of the educational system in Ukraine, analyzes different approaches to determining the components and criterias of teachers' readiness for various aspects of activity in the research of domestic and foreign scientists.

Based on the analysis, the author states that there is no single approach to determining the criterias of teachers' readiness for professional activity and the tendency of most scholars to choose criterias from the point of view of motivational, personal, cognitive, activity, and reflective structural components. Due to this connection, it is proposed to distinguish axiological-motivational, personality-creative, cognitive-epistemological, operational-activity and reflexive-evaluation criteria of the readiness of primary school teachers to integrate learning and to characterize their indicators, to identify and adapt their indicators, heuristic-search, and creative-productive levels of professional readiness.

The obtained scientific results are organized into a single table "The Criterias, indicators and levels of readiness of primary school teachers for integrated learning", which visualizes the findings of the study and focuses on the certain logic of the proposed components.

The author has been provided the prospect of further scientific researches in the creation of diagnostic methods for the effective evaluation of indicators of professional readiness and organization of pedagogical experiment for their implementation in the practice of postgraduate pedagogical education.

Key words: criterias, indicators, levels, teacher's readiness, integrated learning, primary education, post-graduate education system.